

KUIDAS HINNATA ASUSTATUD PESAKOOBASTE HULKA KALDAPÄÄSUKESTE KOLOONIAS?

Jaanus Elts & Jaanus Aua
EOÜ, postkast 227, EE2400 Tartu

Parim kaldapääsukeste koloonia suuruse näitaja on asustatud pesakoobaste arv. Kahtlemata võib proovida hinnata ka ligiduses lendavate pääsukeste hulka, kuid see on parajalt keerukas ning vähese vilumuse korral on tulemus ilmselt kaheldav. Pesakoobastest on aga alati mingi osa asustamata, sest ainult umbes pooli neist kasutatakse pesitsemiseks, ülejäänud seisavad valminute või poolikutena reservis (Veromann 1978). Ent millised pesakoopad on asustatud?

Meie poolt soovitatav loendusmeetod on oma olemuselt lihtne: iga pesakäigu algusesse torgatakse risti umbes 4 cm pikkune rohukörre jupp. Kasutada võiks suhteliselt peenemaid kõrsi, kuid meil puuduvad andmed, kas tikkude jämedus pääsukesti häirib. Tikk tuleb õrnalt suruda pesakäigu põhja, nii et lind selle ilma vaevata pikali võiks ajada. Tugeva pesakäigupõhja korral võib soovitada kahte põhimõttelist võimalust: a) tikk asetatakse pesakäiku viltu nii, et selle ülaosa toetuks käigu seinale ning lind sellest möödudes ajaks tiku kindlasti pikali; b) tikk tuleb teha nii pikk, et see ulatuks pesakäigu põhjast laeni ning oleks seejuures kergelt ümber lükatav.

Testisime kirjeldatud meetodit 12. juulil 1997 Reastvere koloonias Jõgevamaal. See koloonia koosneb neljast osakolooniast, mis kõik paiknevad liiva-kruusakarjääri seintes (kõrgus 4-6 m). Eksperimendiks valisime kaks suuremat osakolooniat, milles oli vastavalt 105 ja 117 pesakäiku. Kõigisse käigusuudmetesse paigutasime u. 4 cm pikkuse keraheina kõrrest tiku.

Käikude kasutamist kaldapääsukeste poolt kontrollisime vastavalt ühe ja kahe tunni möödudes, loendades seni veel püstised tikud. Kaks kontrolllaega valisime järgmistel põhjustel: a) osa linde võivad olla eriti ettevaatlikud ning viivitavad pesale naasmisega (osa linde võivad ka alles haududa ning kord juba lahkunult naasevad alles pärast mõneajast toitumist); b) mõned linnud võivad viibida toitumislennul tavapärasest kaugemal alal ning nende naasmine kolooniasse võib seepärast viibida.

Eksperimendi tulemused on toodud tabelis 1. Nagu näha, osutus kahe tunni möödumisel asustatuks umbes 70% käikudest, kusjuures tunnine lisaaeg tõstis hinnangut 0,9-3,4%. Loendustulemuse nii väike paranemine viitab meetodi kõrgele

efektiivsusele perioodil, kui enamuses pesades on juba pojad. See on ka mõisteta, sest normaalse ilma korral peaks tunni jooksul vähemalt üks pääsuvanematest pesa külastama. Haudeperioodil, rääkimata munemisperioodist, ei pruugi see meetod kahe tunni kestel usaldatavat tulemust anda. Üldiselt oleks muidugi parem, kui kaldapääsukesi kuni poegade koorumiseni üldse ei häiritaks ja koloonia suurust püütaks hinnata alles poja-perioodil.

Antud meetod ei ole sobilik väga kõrgel paiknevate kolooniate uurimiseks ning ilmselt on raskendatud ka loendus väga suurtes kolooniates. Viimaste puhul võib soovitada vaid osa koloonia kontrollimist ning hilisemat koguarvukuse hindamist asustusprotsendi alusel.

Tabel 1. Kaldapääsukese pesakäikude asustatuse määramine Reastvere (Jõgevamaa) koloonias. A - allesolevate kõrte arv; B - asustatus (%). n - pesakoobaste koguarv koloonias.

Table 1. Determination of burrow occupancy by Sand Martins in Reastvere colony (Jõgeva county). A - number of halms still present; B - calculated occupancy (%); n - total number of burrows in colony.

Tunde kat- se algusest <i>Hours after test start</i>	Osakoloonia nr. / <i>Subcolony no.</i>				Keskmine asustatus <i>Average occupancy</i>
	1 (n=105)		2 (n=117)		
	A	B	A	B	
1	31	70,5	41	65,0	67,8
2	30	71,4	37	68,4	69,9
Muutus % <i>Change %</i>	1	0,9	4	3,4	

Kirjandus. Veromann H. 1978: Paasukesed. - Valgus. Tallinn.

How to determine the number of occupied burrows in Sand Martin colonies?

In summer 1997 we studied the occupancy of Sand Martin burrows in Reastvere (Jõgeva county). We tested the following method: a halm stick (about 4 cm long) was put into every burrow mouth, so that it would be overturned by the Martins returning to the nest. The results of two controls (respectively one and two hours after test start) are presented in Table 1. The method gives undoubtedly more accurate figures about colony size than the counts of flying Martins at colony site.